Etelä-Karjala kasvattaa -maakunnallinen sopimus

Hyvlk 21.04.2026 § 24
61/00.04.01/2026

Valmistelija

Taina Paananen, hyvinvointijohtaja
p. 040 700 2941, taina.paananen@rautjarvi.fi

Etelä-Karjalan kuntien ja Etelä-Karjalan hyvinvointialueen yhteistyönä on valmisteltu maakunnallista sopimusta, jonka tarkoituksena on lisätä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Asian valmistelussa ovat olleet mukana kunnanjohtajat, hyvinvointialueen johto sekä kuntien sivistystoimen johtajat ja asiantuntijat.

Tausta
Etelä-Karjalassa on viime vuosina tuotu esiin tarve löytää ratkaisuja lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin osalta monissa mittareissa on hälyttävää heikennystä lisääntyvinä ilmiöinä, kuten syrjäytyneisyys ja yksinäisyys, ahdistuneisuus ja itsetuhoisuus, käytöshäiriöt varhaiskasvatuksessa ja kouluissa sekä muut häiriökäyttäytymisen ilmiöt, perheväkivalta, päihteiden käyttö sekä nuorilla että perheissä, lastensuojelun tarve, mukaan lukien laitossijoitukset.

Elintapoihin liittyvät haasteet näkyvät selkeästi kouluterveyskyselyn tuloksissa esimerkiksi ruokailutottumuksissa on paljon parannettavaa, sillä aamupala tai kouluruoka jäävät usein syömättä ja epäterveellisten välipalojen tai energiajuomien käyttö on yleistä. Vuosittaisten peruskoululaisille tehtävien MOVE-testien perusteella liikkumisen vähyys aiheuttaa suurelle osalle lapsista ja nuorista terveysriskejä tulevaisuudessa.

Perheiden hyvinvoinnissa on myös paljon vaihtelua. Osa vanhemmista kokee uupumusta ja arjen kuormittavuutta, mikä heikentää voimavaroja ja lisää huolta selviytymisestä kasvatustyössä. Nykyvanhemmilta odotetaan läsnäoloa, tunne- ja itsesäätelytaitojen tukemista, digilaitteiden valvontaa sekä "parhaan mahdollisen" lapsuuden rakentamista. Tämä intensiivinen vanhemmuus luo paineita ja tekee vanhemmuudesta kuormittavampaa kuin aiemmin. Samalla julkinen keskustelu on usein syyllistävää, mikä lisää henkistä kuormaa ja heikentää vanhempien kokemusta omasta riittävyydestään. Lisäksi perheet/huoltajat kokevat tarvitsevansa enemmän konkreettista tukea perusasioihin kuten vauvan unirytmiin ja omaan jaksamiseensa. Vanhemmuuden vahvistaminen on keskeisimpiä asioita lapsen, nuoren ja koko perheen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Edellä kuvatut asiat näkyvät myös medioissa hyvin vahvasti. Ongelmalähtöinen puhe lapsiperhearjesta on havaintojen perusteella yleistynyt. Lasten hankinta on vähentynyt ja ensimmäisen lapsen hankkimista lykätään niin pitkälle, että todennäköisyys saada lisää lapsia vähenee. Tapahtuneesta kehityksestä huolimatta on huomattava, että nuorten aikuisten toive lasten saamisesta tulevaisuudessa ei ole vähentynyt syntyvyydessä tapahtuneen muutoksen tavoin, vaan yleisin toive nuorilla on edelleen ”perhe ja kaksi lasta”. Positiivinen julkinen suhtautuminen perhe-elämään ja vanhemmuuteen on aiempaa tärkeämpää syntyvyyden sekä toiveikkuuteen perustuvan perhe-elämätavoitteen edistämiseksi.

Etelä-Karjalan hyvinvointisuunnitelma 2026–2029 hyvinvoinnin edistäjänä

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen laaja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029 on hyväksytty Etelä-Karjalan hyvinvointialueen aluevaltuustossa 9.12.2025. Alueellisen hyvinvointisuunnitelman rungon muodostavat kolme hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärkiohjelmaa, joita on toteutettu hyvinvointialueella organisaation sisäisesti vuoden 2024 alusta lähtien. Elokuussa 2024 hyvinvointialueen ja kuntien välisissä kuntaneuvotteluissa päätettiin, että kärkiohjelmat Sutjakka, Sopuisa ja Ikäystävällinen Etelä-Karjala ovat seuraavan maakunnallisen laajan hyvinvointisuunnitelman 2026–2029 teemat. Etelä-Karjalan kunnat ovat sitoutuneet kärkiohjelmien tavoitteisiin kuntakohtaisissa hyvinvointisuunnitelmissaan.

Kärkiohjelmien yhteisinä tavoitteina on lisätä Etelä-Karjalan asukkaiden osallisuutta, parantaa elämänlaatua, hillitä palvelutarpeen kasvua sekä ohjata asukkaat hyvinvointia ja terveyttä edistäviin palveluihin yksilöllisesti ja oikea-aikaisesti. Jokaisella kärkiohjelmalla on myös omat tavoitteensa, jotka perustuvat tilastojen ja kokemustiedon perusteella tunnistettuihin haasteisiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen maakunnalliset kärkiohjelmat ja tavoitteet:

- Sopuisa: päihteiden käytön väheneminen, mielen hyvinvoinnin lisääminen ja vanhemmuuden vahvistaminen
- Sutjakka: ylipainon ennaltaehkäisy ja väheneminen sekä kansansairauksien ennaltaehkäisy
- Ikäystävällinen: yksinäisyyden vähentäminen, kaatumisen ehkäisy sekä vajaaravitsemuksen ehkäisy

Jokaisella kärkiohjelmalla on ikäryhmäkohtaiset painopisteet: Sopuisa keskittyy lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin, Sutjakka työikäisten hyvinvointiin ja elintapoihin ja Ikäystävällinen ikääntyneiden toimintakyvyn ja osallisuuden tukemiseen. Kärkiteemojen alaiset työryhmät ovat jo käynnistyneet, ja ne antavat hyvän alustan myös tässä ja sopimuksessa kuvatun yhteistyön kehittämiselle.

Vaikka lasten ja perheiden tilanne on huomioitu maakunnallisissa Sopuisa-kärkiohjelmassa, tarvitaan sen oheen vielä pysyviin toimintarakenteellisiin ja -kulttuurisiin muutoksiin tähtäävä ketterämpi, vahvempi ja velvoittavampi toimenpidekokonaisuus, jotta merkittävä, ei-toivotun kehityskulun murtava sekä toivottua kehityskulkua vahvistava, alueellinen hyvinvointivaikutus toteutuisi.

Maakunnallinen sopimus

Edellä esitettyyn yleiseen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilannekuvaan perustuen **toimijat ovat valmistelleet maakunnallisen sopimuksen solmimista lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi**.

Sopimus sitouttaisi kunnat ja hyvinvointialueen toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla kohti yhteistä tavoitetta ja visiota siitä, että Etelä-Karjalassa on maan hyvinvoivimmat lapset, nuoret ja lapsiperheet. Vision toteutuessa tavoitteena on, että alue on tulevaisuudessa valtakunnallisesti tunnettu siitä, että se tarjoaa poikkeuksellisen hyvät kasvuolosuhteet lapsille ja perheille tarjoten näin lapsiperheille vahvan houkutustekijän hakeutua ja jäädä asumaan Etelä-Karjalaan.

Keinoina kohti vision ja sitä tukevien tavoitteiden toteutumista olisivat kuntien ja hyvinvointialueen palvelujen laadun parantaminen, uusien, kaikki alueen toimijat aktivoivien toimintamallien sekä kokonaan uudenlaisen maakunnallisen toimintakulttuurin synnyttäminen ja käyttöön ottaminen sekä kaikkien maakunnallisten verkostotoimijoiden yhteistyön kehittäminen kaikenikäisten lasten osalta. Hyvän pohjan kehittämiselle antaa jo olemassa olevat maakunnalliset rakenteet lakisääteisissä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, varhaiskasvatuksen, oppilashuollon ja nuorisotoimen palveluissa. Kokonaisuuden koordinaation olisi perusteltua tulla hyvinvointialueelta, jolloin toiminta ylittää kuntarajat.

Maakunnallisessa sopimuksessa määritellään seuraavat toimet tavoitteen saavuttamiseksi:

1) Nostetaan **vanhemmuuden vahvistaminen** perheen suunnittelusta ja raskausajasta alkaen omaksi hyvinvoinnin kehittämisen kohdaksi.

2) Laaditaan yhdessä ja koordinoidaan maakunnallisten toimijoiden kesken **maakunnallisia suosituksia ja sopimuksia tai sopimusmalleja** yhteisölliseen työhön suojelemaan lasten ja nuorten turvallista kasvuympäristöä ja tukemaan lasten kasvussa mukana olevien yhteisöjen hyvinvointia. Suositukset voisivat koskea esimerkiksi lasten ja nuorten kotiintuloaikoja, nukkumaan menoaikoja ja perheiden yhteisiä ruokailuja sekä muita perheyhteisöä vahvistavia toimia, ja lisäksi laajemmin lasten kasvuympäristön eri toimijoiden kesken yhdessä sovittavia muita lasten nuorten arjen turvallisuutta ja terveellisyyttä tukevia asioita. Yhtenä esimerkkinä suosituksista on jo olemassa valtakunnalliset digilaitteiden käyttösuositukset ja digikokonaisuuteen liittyvää työtä jatketaan edelleen maakunnassa.

   Vanhemmuutta tuetaan ja vahvistetaan kulttuuria, joka korostaa osaltaan myös kaikkien muidenkin yhteisöön kuuluvien aikuisten roolia lasten turvallisen kasvun tukena ja turvana.

3) **Tarkempien toimenpidesuunnitelmien perustaksi tehdään sopimuskauden aluksi nykytilan kartoitus** lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisen rakenteista ja heidän eteen tehtävästä työstä sekä olemassa olevien toimintamallien vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista.

   Nykytilan kartoitukseen kootaan olemassa olevien tukitoimien ja -rakenteiden kuvaus sekä niitä koskeva analyysi. Toisin sanoen kuvataan, mitä eri toimijat, kuten alueen kunnalliset toimijat, hyvinvointialue, muut viranomaiset, kuten poliisi, seurakunnat, järjestöt, seurat ja muut mahdolliset toimijat jo nykyisellään alueella lasten ja nuorten kasvun sekä perheiden hyvinvoinnin tueksi tekevät ja analysoidaan toimien kattavuus ja vaikuttavuus kohderyhmille. Kartoituksen pohjalta analysoidaan tunnistetut aukot sekä suunnitellaan ja toimeenpannaan muutoksia siten, että havaitut puutteet voidaan korjata ja toimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan parantaa panostamalla ennen kaikkea ennalta ehkäisevien, haittoja vähentävien, oikea-aikaisten sekä oikein kohdennettujen toimenpiteiden toimeenpanoon laajassa

yhteistyössä alueen verkostotoimijoiden kesken.

Hyvinvointialueen ja kuntien kesken tehtävän sopimuksen kautta vahvistetaan alueella "Koko maakunta kasvattaa" -henkeä ja toimintarakenteita. Yhteisellä, systemaattisella, toimintakulttuurin muutoksella sekä kaikkien alueen toimijoita osallistavalla kehittämisellä vahvistetaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden arkea tukevia rakenteita sekä saadaan kaikki aikuiset aktivoitumaan rooliinsa lasten kasvuympäristön turvaajina ja mahdollistajina noudattaen yhdessä sovittuja suosituksia ja toimintamalleja, joihin voi kuulua myös lasten suojeleminen ei-toivotuilta käyttäytymismalleilta sekä tarvittaessa sellaiseen puuttuminen.

Maakunnallinen yhteistyö tulee tehostamaan erilaisten toimenpiteiden vaikuttavuutta ja sen varmistamista, että kaikki hyvät toimintamallit päätyvät hallinnollisen yhteistyön ja koordinaation perusteella kaikkien sopimustoimijoiden ja yhteistyöverkostojen hyödynnettäviksi.

Sopimuksen kautta hyvinvoinnin edistämistä voidaan toteuttaa laajasti kaikki ikäryhmän kuntalaiset huomioiden. Tällä mallilla varmistetaan, että laajan yhteisöllisen vaikuttamisen lisäksi resurssia jää riittävästi myös vahvemmin tukea tarvitsevien lapsien, nuorten ja perheiden tarpeisiin. Samalla ydintavoitteena on kuitenkin vahvistaa varhaista vaikuttamista paitsi kuntien ja Ekhvan käytännön työssä, myös niissä rakenteissa, joissa kaikki alueen toimijat voidaan aktivoida osaksi yhteisten tavoitteiden ja vision toteuttamista.

Sopimus konkretisoi myös eri tahojen vastuut.

Toiminnan sijoittuminen hallinnollisesti

Hallinnollisesti maakunnallinen työ sijoittuu Etelä-Karjalan hyvinvointialueen organisaatioon. Strategisesti maakunnallinen sopimus tukee hyvinvointisuunnitelman Sopuisa-kärkiohjelman toteutusta. Työhön varattavat kuntien resurssit kohdennetaan Ekhvan organisaatioon. Tämä tarkoittaa, että työhön palkattavat henkilöt ovat hyvinvointialueen työntekijöitä.

Ohjausryhmä

Maakunnallista työtä ohjaa ohjausryhmä, jonka puheenjohtajuus on kunnilla. Ohjausryhmä koostuu Etelä-Karjalan hyvinvointialueen johdon ja maakunnan kuntajohtajien yhteistyöfoorumista. Yhteistyöfoorumia täydennetään tarvittavilta osin myöhemmin. Maakunnalliseen sopimukseen liittyvät asiat valmistelee vastuuhenkilö, joka rekrytoidaan valmistelun edetessä.

Hyvinvointialue ja kunnat sitoutuvat siihen, että maakunnallisen sopimuksen piirissä olevia asioita viedään eteenpäin ilman kuntarajoja tai kuntien ja hyvinvointialueen välisiä rajoja. Tämä varmistaa tarveperusteisen toiminnan. Sopimuksen puitteissa tehtävä työ ja toimenpiteet ovat ajassa muuttuvia ja ohjausryhmän tehtävänä on ohjata toimintamallien kehittämistä kohti tavoiteltua suuntaa. Ohjausryhmän on annettava selkänoja ja tarvittava ohjaus toiminnalle. Ohjausryhmän jäsenet varmistavat tiedonkulun organisaatioihinsa.

Palkattava henkilöstö

Työhön palkataan henkilöt varmistaen maakunnan paikallistuntemus ja toiminnan nopea käynnistyminen. Vastuutoimijoilla tulee olla hyvä ja vahva osaaminen ja näkemys lasten, nuorten ja perheiden tilanteesta alueella. Resurssien puitteissa palkattavista vastuuhenkilöistä yksi toimii johtovastuuroolissa sekä lisäksi valmisteluvastuuroolissa ohjausryhmälle vietävistä asioista.

Palkattavan henkilöstön osaamisvaatimuksena on soveltuva korkeakoulututkinto ja riittävä työkokemus aihepiiristä. Lisäksi henkilöiltä toivotaan osaamistaustaa johtamisesta, verkostoyhteistyöstä sekä esiintymistaitoa. Työ edellyttää liikkumista maakunnan alueella omalla autolla.

Toimintaan sitoutuminen: budjetti ja maksuosuudet

Maakunnallisen sopimuksen toimeenpanoon sitoudutaan vuoden 2030 loppuun eli 4,5 vuoden ajaksi. Alla esitetyn budjetin pohjana on toiminut aiemman keskustelun pohjalta määräytyneet kuntien ja hyvinvointialueen maksuosuudet.

Budjetti 3 % vuosikorotuksella						
Organisaatio	**Pohja**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
		5kk				
EKHVA	100 000	42 000	103 000	106 090	109 273	112 551
Lappeenranta	140 000	58 000	144 200	148 526	152 982	157 571
Imatra	67 000	28 000	69 010	71 080	73 213	75 409
Lemi	23 000	9 600	23 690	24 401	25 133	25 887
Savitaipale	23 000	9 600	23 690	24 401	25 133	25 887
Taipalsaari	23 000	9 600	23 690	24 401	25 133	25 887
Rautjärvi	23 000	9 600	23 690	24 401	25 133	25 887
Luumäki	23 000	9 600	23 690	24 401	25 133	25 887
Parikkala	23 000	9 600	23 690	24 401	25 133	25 887
Yhteensä	**445 000**	**185 600**	**458 350**	**472 101**	**486 264**	**500 851**

Kuntien maksuosuudet maksetaan Ekhvalle. Ekhva kohdistaa toimintaan sisäisesti menoja edellä määritellyn osuutensa verran.

Henkilöstö- ja muiden kulujen osuus määrittyy tarkemmin sen jälkeen, kun henkilöstö on rekrytoitu. Arvion mukaan noin 25 prosenttia menoista on syytä varata muihin kustannuksiin, jotta esimerkiksi aihepiiriin liittyviä tapahtumia tai vastaavia voidaan järjestää tarpeen mukaisesti.

Maakunnalliselle työlle asetetut tavoitteet
Työskentelylle asetettavat aikatauluun sidotut ylätason tavoitteet tulee saavuttaa. Konkreettinen toiminta on operatiivista työtä tehtävään palkattujen henkilöjen sekä hyvinvointialueen ja kuntien kesken. Jokaisen tavoitteen kohdalla on useita väyliä tavoitteen saavuttamiseksi ja asioiden etenemisen varmistaa tiivis ohjausryhmätyöskentely.

Pitkäkestoisen yhteistyön tavoitteet on perusteltua jakaa alkuvaiheen lyhyen aikavälin tavoitteisiin sekä toiminnan vakiinnuttua pidemmän aikavälin tavoitteisiin. Maakunnallisen sopimuskauden päätyttyä työn toivotaan jatkuvan osana organisaatioiden perustyötä.

Lyhyen aikavälin tavoitteet (0–1 vuotta):

1. Maakunnallinen tilannekuva kuntakohtaiset painotukset huomioiden
2. Palvelujen kokoaminen ja tarkastelu
3. Tieto maakunnallisesta sopimuksesta levitetty kaikille tarvittaville toimijoille sekä henkilöstölle
4. Tietoisuus maakunnallisesta toiminnasta ja tavoitteesta läpäissyt maakunnan ja asia alkaa tulla valtakunnallisesti näkyväksi
5. Ensimmäiset suositukset vanhemmuuden tukemiseksi käyttöön
6. Ensimmäisiä muutoksia palvelujen toiminnassa on tapahtunut

Pitkän aikavälin tavoitteet (1–5 vuotta):

1. Maakunnallinen toiminta on alueellinen itsestäänselvyys
2. Vaikuttavia toimintamalleja on otettu käyttöön
3. Hyvinvointi on parantunut selvästi lasten, nuorten ja perheiden osalta verrattuna valtakunnalliseen kehitykseen (mittareina maakunnalliset kyselyt)
4. Lasten ja nuorten tulevaisuususko on kääntynyt nousuun
5. Valtakunnallisesti tunnustettua toimintaa
6. Maakunnallinen työ pystytään sulauttamaan osaksi perustyötä sopimuskauden päättyessä

Esittelijä

Hyvinvointijohtaja Paananen Taina

Päätösehdotus

Rautjärven hyvinvointilautakunta päättää, että Rautjärven kunta hyväksyy maakunnallisen sopimuksen tavoitteet ja yhteisen toiminnan periaatteet lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Kunta sitoutuu osallistumaan maakunnalliseen sopimukseen määräajaksi vuoden 2030 loppuun saakka sekä vastaamaan toiminnan kustannuksista edellä esitetyn mukaisesti.

Päätös

Päätös hyväksyttiin esityksen mukaisesti. Esityslistasta puuttui Ruokolahden kunnan maksuosuus, joka on tuotu lautakunnalle tiedoksi.